

การสอนสอดแทรกการคิดอย่างเป็นระบบ ในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล

หน่วยการเรียนรู้ การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล

พัชรินทร์วีณา เพิ่มยินดี*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหัวเรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล 2) การเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ **วิธีการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 117 คน มีการดำเนินการวิจัย 2 วงจร ดังนี้ วงจรที่ 1 เตรียมความพร้อมของผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อนำสู่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และวงจรที่ 2 พัฒนาการผู้เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 2 ข้อของงานวิจัย ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้หน่วย การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล 2) รายงานการวิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อนำสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของผู้เรียน และแบบประเมินรายงานฯ 3) แบบบันทึกการเรียนรู้การเกิดการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ประกอบด้วยเกณฑ์รอบรู้ในเนื้อหาร้อยละ 60 ขึ้นไป และเกณฑ์จำนวนของผู้สอบผ่านร้อยละ 80 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตรวจสอบคุณภาพความเชื่อถือได้ของงานวิจัย (Research credibility) ใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลและด้านวิธีการ

ผลการวิจัยที่เกิดจากการดำเนินงาน 2 วงจรมี ดังนี้ **วงจรที่ 1** การเตรียมความพร้อมของผู้สอน พบว่า ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและสามารถเขียนแผนการสอนได้ **วงจรที่ 2** ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการฯ พบว่า 1) **ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.88 และมีจำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์รอบรู้ในเนื้อหาร้อยละ 100 2) **ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ** คือ 2.1) เกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการคิด 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การระบุปัจจัยย่อยที่เป็นสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยย่อย และ ขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์วงจรปัญหา 2.2) เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความคิด เช่น รู้ทันความคิดตนเอง เห็นความมีตัวตนและยอมรับสิทธิของผู้อื่น เห็นความเชื่อมโยงของความมีตัวตนของตนเองกับการปฏิบัติต่อผู้อื่น เห็นสิทธิของตนเองและสิทธิของผู้อื่น ผู้เรียนใช้ทัศนคติในการมองความจริงที่ไม่เอาความคิดความรู้สึกของตนเองไปตัดสิน ไม่ด่วนตัดสินจากสิ่งที่เพียงแค่นี้ได้เห็น เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และเกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เกิดการคิดอย่างมีขั้นตอนมีผู้เรียนจำนวนมากรับรู้ถึงการเกิดกระบวนการคิดในตนเองซึ่งผู้เรียนเห็นว่าความคิดที่เกิดขึ้นนี้เป็นการคิดอย่างเป็นระบบ เกิดการคิดประเภทต่างๆ ได้แก่ คิดเชื่อมโยง คิดวิเคราะห์ คิดละเอียดรอบคอบ คิดโดยใช้ข้อมูล คิดโดยใช้เหตุผล คิดไตร่ตรอง และคิดกว้าง นอกจากนี้ พบว่า ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่มคือ ผู้เรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเชิงบวกโดยเกิดการพึ่งพาทรัพยากรหรือข้อมูล เกิดการพึ่งพาเชิงบทบาทของสมาชิก มีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม มีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของกลุ่ม มีทักษะทางสังคมในการทำงานกลุ่ม และเกิดเรียนรู้กระบวนการทำงานของกลุ่ม

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

---

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาที่เรียกว่ายึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนของครูผู้สอน คือ 1. ครูต้องมีแผนการสอน เนื่องจาก แผนการสอน คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 2. ต้องมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นรายวิชา การทำ "การวิจัยในชั้นเรียน" ทำให้รู้ชัดในปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหา ศึกษาหาวิธีแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ได้มากกว่าการจัดการเรียนรู้ไปตามความเคยชิน โดยไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และ 3. ต้องมีความต่อเนื่องของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือพัฒนาแผนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมเต็มความสามารถและบรรลุผลตามผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคิดอย่างเป็นระบบ(Systems thinking) เน้นการคิดในลักษณะเชื่อมโยง คิดแบบมองภาพรวม มองให้เห็นภาพทั้งหมด รู้จักสังเคราะห์และมองเสริมปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ของระบบทั้งในความสัมพันธ์เชิงลึกและความสัมพันธ์แนวกว้าง รวมทั้งความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน เป็นการเน้นการคิดแบบกระบวนการ มีวิธีคิดแบบองค์รวม การคิดอย่างเป็นระบบทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เกิดปัญญา โดยเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ผู้อื่น อยู่กับผู้อื่น และเผชิญปัญหาได้

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น เป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่เช่นเดียวกับสถาบันศึกษาอื่น ๆ ด้านการผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุข ได้ตระหนักเห็นความสำคัญดังกล่าว และได้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยกำหนดนโยบายให้มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบในทุกรายวิชา ตลอดจนให้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากนโยบายดังกล่าวผู้วิจัยรับนำมาปฏิบัติโดยเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และได้เลือกวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลมาจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและนำสู่การวิจัยเพราะเห็นว่า จริยศาสตร์เป็นเรื่องที่สอดคล้องและสามารถนำมาบูรณาการกับการคิดอย่างเป็นระบบได้ โดยวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาและนำมาจัดหน่วยการเรียนรู้ได้ทั้งหมด 5 หน่วย ผู้วิจัยได้เลือกหน่วยที่ 5 เรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลมาจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยสอดแทรกการคิดอย่างเป็นระบบ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

รวมทั้งการปฏิรูประบบสาธารณสุข ทำให้ผู้รับบริการต้องการความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิผู้ป่วย เมื่อคิดไปจากความคาดหวังหรือมีข้อผิดพลาดจึงเกิดประเด็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรม(dilemma) มีการร้องเรียนเอาผิดกับบุคลากรด้านสุขภาพและมีแนวโน้มมากขึ้นๆ พยายามเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้งด้วยการตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยให้วิเคราะห์กรณีศึกษา ใช้กระบวนการกลุ่มแบบสุนทรียสนทนา(Dialogue) ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือพึ่งพากัน และรับผิดชอบร่วมกัน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โดยคาดหวังว่าผู้เรียนจะเกิดทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือ และสามารถคิดเชื่อมโยงโดยใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อนำสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลและดำเนินชีวิตเพื่อลดความขัดแย้ง รวมทั้งได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษา 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล หัวเรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล

นิยามตัวแปรที่ศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนรายกลุ่มที่ได้จากการประเมินรายงานการวิเคราะห์กรณีศึกษา เรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน ใช้เกณฑ์ร้อยละในเนื้อหาร้อยละ 60 ขึ้นไป(ค่าคะแนน 18 ขึ้นไป) และเกณฑ์จำนวนของผู้สอบผ่านร้อยละ 80 (จำนวนผู้สอบผ่าน 95 คนขึ้นไป)

การจัดการเรียนการสอนสอดแทรกการคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นระบบ ในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล หัวข้อเรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรม ซึ่งใช้สอนนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 รุ่นที่ 12 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

การคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอน 1) กำหนดปัญหา 2) ระบุปัจจัยย่อยที่เป็นสาเหตุของปัญหา 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยย่อย 4) เขียนวงจรปัญหา แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆและนำสู่การตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับกรณีศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action research) ขอบเขตการวิจัยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ และทักษะการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่ม (Group discussion)ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 รุ่นที่ 12 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น จำนวน 118 คน จากการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยสอดแทรกการคิดอย่างเป็นระบบ หัวเรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาล กระบวนการวิจัยประกอบด้วย ผู้สอนดำเนินการสอนจำนวน 6 ชั่วโมง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิธีการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม(Group discussion) ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา แบ่งผู้เรียนออกเป็น 10 กลุ่มๆละ 11 – 12 คน

เครื่องมือการวิจัย

ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้หน่วย การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล 2) เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่ รายงานการวิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อนำสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของผู้เรียน แบบประเมินรายงานฯ 3) เครื่องมือศึกษาการเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ได้แก่ แบบบันทึกการเรียนรู้การเกิดการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดย ตัวผู้วิจัย 1) รวบรวมชิ้นงานการวิเคราะห์กรณีศึกษาของผู้เรียนเพื่อนำสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรม 2) ให้ผู้เรียนถอดบทเรียนเกี่ยวกับการคิดอย่างเป็นระบบที่ผู้เรียนคิดว่าเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน 3) สังเกตพฤติกรรมการเข้ากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ประกอบด้วยเกณฑ์รอบรู้ในเนื้อหาร้อยละ 60 ขึ้นไป และเกณฑ์จำนวนของผู้สอบผ่านร้อยละ 80 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) ตรวจสอบคุณภาพความเชื่อถือได้ของงานวิจัย (Research credibility) ใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลและด้านวิธีการ

ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

วงจรถิ่นที่ 1 เตรียมความพร้อมของผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ขั้นตอนนี้ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม – มีนาคม 2551 พบว่า ผู้สอนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเป็นอย่างดี ได้พันธะสัญญาร่วมกันว่าในการบูรณาการแผนการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบนั้น ภารกิจที่อาจารย์ต้องทำคือจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน บูรณาการการวิจัยเข้าเป็นกระบวนการเดียวกันกับการจัดการเรียนการสอน โดยมีการวางแผนการวิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีหลักฐานแสดงถึงการได้มาซึ่งข้อค้นพบและมีหลักการเป็นเหตุเป็นผลอธิบายถึงข้อค้นพบนั้น ใช้กรณีศึกษา สุนทรียสนทนาในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ทุกท่านต้องเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการควบคู่ไปกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการสอน

อย่างน้อย 1 หัวเรื่องในปีการศึกษา 2551 ผู้วิจัยมีความเข้าใจและเขียนแผนการสอนในหัวเรื่อง การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล

วงจรถี 2 ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการฯ มีดังนี้

1) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.88 และมีจำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์รอบรู้ในเนื้อหาร้อยละ 100

2) ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จากการตรวจชิ้นงานที่ผู้สอนมอบหมายให้ศึกษากรณีศึกษาเป็นรายกลุ่ม พบว่า ผู้เรียน

2.1) เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการคิด 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ผู้เรียนสามารถกำหนดประเด็นปัญหาได้ค่อนข้างครอบคลุมทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ป่วย ญาติ ผู้ให้การดูแล เช่น แพทย์ พยาบาล และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ปัญหาที่ผู้เรียนกำหนดเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับกรณีศึกษามีใช่ปัญหาที่ผู้เรียนคิดขึ้นมาเองจากความรู้สึก และพบว่าผู้เรียนแต่ละกลุ่มสามารถระบุปัญหาได้มากกว่า 2 ปัญหาขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การระบุปัจจัยย่อยที่เป็นสาเหตุของปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาได้และมีความเป็นเหตุเป็นผลมีฐานที่มาด้วยการคิดวิเคราะห์พร้อมหาข้อมูลมาสนับสนุน แม้บางครั้งข้อมูลในกรณีศึกษามีไม่เพียงพอผู้เรียนได้ไปค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆซึ่งส่วนใหญ่ใช้การค้นคว้าทาง internet ผู้เรียนได้สะท้อนคิดว่า “การตัดสินใจทำอะไรสักอย่างควรคิดถึงปัจจัยอื่นๆที่จะส่งผลกระทบต่อด้วย” “การตัดสินใจมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง มีข้อมูลที่มาสนับสนุนในการเลือกทางเลือก” “การวิเคราะห์ปัญหาต้องใช้หลักจริยธรรมและกฎหมายควบคู่กันไป ทำให้เราได้คำนึงถึงสาเหตุและผลของการตัดสินใจว่าเหมาะสมกับกรณีศึกษาเรื่องนั้นๆหรือไม่ เป็นวิชาที่เห็นถึงหลักความจริง” “ทำให้เกิดการวิเคราะห์มากขึ้นจากที่เคยใช้ความคิดของตนว่าถูก ทำให้มองหลายด้านมากขึ้น มีการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น มีการไตร่ตรองข้อมูล มีการใช้หลักเหตุผลเข้ามาช่วย ซึ่งจากการที่กล่าวมาทำให้กระบวนการคิดของเรารอบคอบขึ้นและสามารถพิจารณาข้อมูลอย่างถูกต้องได้” “ในการตัดสินใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าการกระทำนั้นจะทำต่อตนเองหรือผู้อื่นก็ควรที่จะพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย ซึ่งผลลัพธ์นั้นควรเป็นผลลัพธ์ที่ทั้งสองฝ่ายพอใจและยินดีที่จะกระทำ จึงตัดสินใจลงมือทำ”

ขั้นตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยย่อย ผู้เรียนสามารถนำสาเหตุของปัญหาในแต่ละปัจจัยมาระบุถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในด้านลบและด้านบวก จากการสะท้อนคิดว่า “ได้พัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อหลักคือกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมว่ามีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องบ้าง และเมื่อได้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้วก็ช่วยในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แต่ละปัจจัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นหรือไม่ จึงทำให้รู้ว่าปัจจัยต่างๆล้วนสัมพันธ์กัน และผลดีจากการวิเคราะห์หาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เราสามารถคิดหาทางเลือกแก้ปัญหาได้หลายวิธี และการตัดสินใจแก้ปัญหาที่จะมีความผิดพลาดน้อยลง” “สามารถนำจริยศาสตร์และกฎหมายมาใช้ร่วมกันในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ส่งผลไปถึงการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วย ทำ

ให้ทราบว่าการกระทำใดๆก็ตามเราจะมีกฎหมายหรือจริยธรรมอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ ทั้งสองอย่างต้องเดินไปพร้อมกัน เพื่อส่งเสริมกันให้การกระทำนั้นเหมาะสมที่สุด ทำให้ตัวนักศึกษาเองมองถึงความสำคัญของวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายมากขึ้น และเป็นวิชาที่สำคัญมากสำหรับวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งแต่ก่อนตัวนักศึกษาเห็นเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องทำไม่ได้ให้ความสำคัญอะไรมากนัก ดังนั้นในกระบวนการเรียนวิชานี้จึงทำให้เราสามารถวางแผนได้ต่อไปเราจะต้องปฏิบัติอย่างไรให้ดีที่สุด”

ขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์วงจรปัญหา ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงถึงความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างปัจจัยย่อยที่แสดงถึงการเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหา และผลที่จะตามมา แต่การเขียนวงจรปัญหาในลักษณะ diagram พบในบางกลุ่มเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้เรียนรายหนึ่งได้สะท้อนถึงการเกิดความคิดรวบยอดไว้อย่างน่าสนใจว่า “ได้เข้าใจการเรียนจริยศาสตร์สามารถสรุปความคิดที่เป็นข้อมูลจำนวนมากให้อยู่ในรูปแบบของขั้นตอนที่มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันด้วยเหตุผลซึ่งทำให้เราเกิด concept ที่มีรายละเอียดเยอะแต่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นภาพทั้งหมดได้ เหมาะสำหรับการเรียนระดับอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี ได้บูรณาการความคิดอย่างเป็นระบบด้วยเหตุผลมากขึ้น เพราะหลักการในวิชาจริยศาสตร์จะเน้นเรื่องการคิดให้เป็นขั้นตอนโดยคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ แต่ทั้งหมดนี้ก็ทำให้เราเกิดความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง”

โดยสรุปจากการวิเคราะห์ชิ้นงานของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีกระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอน ประกอบด้วยการกำหนดปัญหา การระบุปัจจัยย่อยที่เป็นสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัญหา และเขียนวงจรแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆและนำสู่การตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับกรณีศึกษา รวมทั้งบอกวิธีประเมินผลการตัดสินใจเลือกได้ด้วย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้ส่วนหนึ่งเห็นได้จากการสะท้อนคิดจากการถอดบทเรียนจากผู้เรียนว่า “จากกระบวนการเรียนวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลที่กระบวนการเรียนรู้อัดให้มีการเรียนรู้จากกรณีศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาตามขั้นตอนของจริยศาสตร์ทำให้นักศึกษาได้พัฒนาในส่วนต่างๆกล่าวคือ สามารถแยกปัญหาและประเด็นของกรณีศึกษาได้ชัดเจนมากขึ้น สามารถนำมาเขียนผังความคิดโดยเริ่มต้นจากปัญหา และจากการวิเคราะห์จะเห็นทางเลือกและทำให้สามารถแก้ไขปัญหาโดยไม่ให้ผู้ป่วยเสียผลประโยชน์และสิทธิต่างๆที่ผู้ป่วยควรได้รับ” “ดิฉันได้พัฒนาความคิดมากขึ้น โดยนอกจากเนื้อหาในหนังสือที่ดิฉันได้อ่านแล้วดิฉันจะต้องคิดให้มากกว่านี้ซึ่งก็เหมือนเป็นการฝึกความคิดของตนเองให้รู้จักคิดกว้างกว่าเดิม ให้รู้จักนำเนื้อหาที่มากมายอย่างวิชาจริยศาสตร์มาอ่านและทำความเข้าใจและสรุปเป็น mind mapping ซึ่งการทำเช่นนี้ทำให้เราอ่านง่ายและจำได้” “ได้ฝึกการคิดการให้เหตุผลและการอ้างข้อมูลทางหลักจริยธรรมเข้ามาร่วมทำให้มีการคิดที่มีขั้นตอนคือ มีการระบุข้อมูลที่จำเป็น การกำหนดข้อขัดแย้ง การกำหนดทางเลือก การตัดสินใจ และการประเมินผล ซึ่งเป็นการคิดที่หลากหลายและได้ความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยซึ่งเป็นปัญหาที่ยากต่อการตัดสินใจ เป็นการฝึกการคิดอย่างเป็นระบบการใช้เหตุผลเชื่อมโยงกันในแต่ละประเด็นได้อย่างดี”

2.2) เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความคิด จากการถอดบทเรียน โดยการตั้งคำถามว่า การเรียนรู้ในหัวข้อเรื่อง “การตัดสินใจเชิงจริยธรรม” ทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงสู่การคิดอย่างเป็นระบบอย่างไร พบการเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับ

2.2.1 การรู้ทันความคิดตนเอง เห็นความมีตัวตนและยอมรับสิทธิของผู้อื่น และเห็นความเชื่อมโยงของตนเองกับผู้อื่น พบว่า ผู้เรียนเกิดทัศนคติในการมองความจริงจากการสะท้อนคิด “สิ่งที่เราเห็นมันอาจไม่ใช่ตัวตนหรือความจริง” “ไม่เอาความรู้สึกของตนเองมาตัดสิน” “ไม่ตัดสินโดยใช้ความคิดของเราไม่ถือความคิดของเราเป็นหลักในการที่จะตัดสินใจอะไร” “ไม่นำความคิดหรือประสบการณ์ของตนเองมาตัดสินปัญหาเพราะอาจจะทำให้เกิดความผิดพลาดได้” เกิดการมองเห็นตัวตนและสิทธิของผู้อื่น “ได้พัฒนาทั้งในด้านความคิดและจิตใจ รู้จักมองเห็นความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น รู้จักเรียนรู้และรับฟังผู้อื่นและนำมาใช้ปรับปรุงตนเอง” “ทำให้เราเปลี่ยนแนวคิดไม่เอาความรู้สึกหรือความพอใจเป็นเกณฑ์ เพราะทุกคนทุกอย่างล้วนแต่มีสิทธิในตัวเอง” และเห็นความเชื่อมโยงการมีตัวตนของตนเองกับความมีตัวตนของผู้อื่น “ความเป็นตัวของตนเองจะทำให้เกิดความอ้ออหาว เคารพเอกลักษณ์ และความเป็นอิสระของบุคคล เพราะเราเข้าใจความเป็นอิสระและเอกลักษณ์ของตนเองจึงเข้าใจของผู้อื่นด้วย” “หากเรามีจริยธรรมในตัวจะทำให้สิ่งใดก็อยู่ภายใต้จิตสำนึกที่ดี การมีจริยธรรมอยู่ในตัวและยังช่วยให้เราเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจใส่ทั้งตนเองและผู้อื่น สิ่งแวดล้อมและทุกสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเรา

2.2.2 เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และเกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากการสะท้อนคิดว่า “การพยาบาลที่ใช้ในการประกอบอาชีพไม่ได้หมายถึงเฉพาะความรู้ในตำราเท่านั้น เราต้องอาศัยประสบการณ์ที่เกิดจากการศึกษาชีวิตจริง ต้องวิเคราะห์หลักและความเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับความจริง จริยธรรม และหลักกฎหมายประกอบการตัดสินใจในการประกอบวิชาชีพอย่างถูกต้องเหมาะสม” “กระบวนการเรียนในวิชาช่วยให้พัฒนาในด้านการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเองโดยพยายามเอาใจใส่ในงานที่ทำช่วยให้เราหมั่นค้นคว้าและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นไม่เอาความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง”

2.2.3 เกิดการคิดอย่างมีขั้นตอน พบว่า ผู้เรียนจำนวนมากสะท้อนให้เห็นถึงการเกิดกระบวนการคิดที่ผู้เรียนเห็นว่าเป็นการคิดอย่างเป็นระบบ “กระบวนการเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นกระบวนการที่ท้ายที่สุดแล้วก็คือคิดอย่างเป็นระบบเพื่อผลที่ออกมาจะได้ดีกับทุกฝ่าย โดยมีลำดับขั้นตอนและการนำข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องมาร่วมด้วยจึงจะได้ผลการประเมินที่เหมาะสม การนำกระบวนการต่างๆมาใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทำกิจกรรมช่วงปิดเทอมนี้ตอนแรกคิดว่าจะไปเที่ยวกับเพื่อนๆ แต่พอคิดดีๆว่าหากเราไปเที่ยวกับเพื่อนๆเราต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น วิเคราะห์จากข้อมูลเหตุผลต่างๆแล้วจึงนำสู่กระบวนการตัดสินใจว่ากลับบ้านดีกว่า ก็สนุกเหมือนกันแล้วยังช่วยพ่อแม่ลดค่าใช้จ่ายด้วย เรื่องเที่ยวเอาไว้เที่ยวตอนไหนก็ได้ช่วงนี้ยังเสียค่าใช้จ่ายเยอะอยู่อย่างนี้เป็นต้น” “เกิดการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบคือ รู้จักการนำหลักจริยธรรมมาใช้ในการตัดสินใจ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล จับประเด็นข้อมูลและมีการกำหนดวิเคราะห์และตัดสินใจ เลือกลงมือปฏิบัติ และสามารถประเมินผลด้วยตนเองด้วย ซึ่งจะมี

กระบวนการในการตัดสินใจผู้อื่น ไม่ใช่แค่มองดูแล้วตัดสินใจเลย ทำให้เห็นถึงการมองเข้าไปในส่วนข้างในของผู้อื่น ศึกษาข้อมูลของเขว่าเขาเป็นอย่างไรแล้วนำมาวิเคราะห์และตัดสินใจในตัวเขา พัฒนาไปถึงกระบวนการคิดในการที่จะบอกจะพูดอะไรกับคนอื่นที่ทำให้ไม่กระทบกระเทือนใจ รู้จักกระบวนการคิดที่จะใช้หลักการในการให้ความช่วยเหลือและให้การตัดสินใจแทนได้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์” “เกิดการคิดอย่างเป็นระบบคือ ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ต่างๆเราต้องพิจารณาเป็นขั้นตอน มีการตั้งประเด็นทำให้เกิดข้อสงสัยและหาทางแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงข้อมูลทางจริยธรรมและกฎหมายวิชาชีพเข้าด้วยกันในการแก้ปัญหาและคิดถึงผลที่จะตามมา ซึ่งในการเรียน จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพก็ทำให้ได้พัฒนาการคิดที่มีแบบแผนมีระบบสามารถเชื่อมโยงกันได้” “ทำให้เรามีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน เช่น การที่เราจะตัดสินใจทำอะไรหรือต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งเราสามารถคิดเป็นลำดับขั้นตอน หาเหตุผลมาประกอบการตัดสินใจว่าเพราะเหตุใดจึงตัดสินใจเช่นนั้น และเหตุผลที่นำมาประกอบการตัดสินใจต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ได้ฝึกใช้เหตุผลในการทำอะไรโดยบางครั้งมีคนถามว่าทำไมไม่ทำอย่างนี้ บางครั้งก็ตอบไม่ได้ว่าทำไมก็ตอบไปว่าไม่รู้ทำไปเฉยๆ แต่เมื่อเรียนแล้วทำให้คิดได้ว่าทุกครั้งที่ทำอะไรต้องทำอย่างไรรอบคอบและมีเหตุผล” “เรียนวิชานี้สอดคล้องกับการคิดอย่างเป็นระบบคือ การคิดแบบองค์รวม การที่เราไม่มองด้านใดด้านหนึ่งหรือเน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การรู้จักมองและคิดไตร่ตรองอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ควรจะเป็น ไม่มีข้อถูกหรือผิด แต่มีข้อที่สมควรและไม่สมควรอยู่ในหลักและกระบวนการของตัวเอง ฝึกให้เราคิดอย่างหลากหลายไม่ด่วนตัดสินใจ

2.2.4 เกิดการคิดประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนคิดตามการรับรู้ของผู้เรียน ดังนี้

2.2.4.1 **คิดเชื่อมโยง** ได้แก่ การเชื่อมโยงเหตุผล เชื่อมโยงข้อมูล เชื่อมโยงเนื้อหา การเรียนรู้ และ เชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียนรู้สู่การปฏิบัติเชิงวิชาชีพและการใช้ในชีวิตประจำวัน ที่พบได้จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “เป็นการฝึกการคิดอย่างเป็นระบบการใช้เหตุผลเชื่อมโยงกันในแต่ละประเด็นได้ออย่างดี” “มีการเชื่อมโยงข้อมูลทางจริยธรรมและกฎหมายวิชาชีพเข้าด้วยกันในการแก้ปัญหาและคิดถึงผลที่จะตามมา ซึ่งในการเรียน จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพก็ทำให้ได้พัฒนาการคิดที่มีแบบแผนมีระบบสามารถเชื่อมโยงกันได้” “ได้รู้จักเชื่อมโยงข้อมูลไปถึงกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพทำให้ได้วิเคราะห์ประเด็นมากขึ้น และได้มีการวางแผนในการทำงาน การประสานงานในกลุ่มเพื่อนำเสนออาจารย์ประจำวิชา

2.2.4.2 **คิดวิเคราะห์** ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์เนื้อหาหรือข้อมูล วิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล วิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “ช่วยให้ข้าพเจ้าเกิดการคิดวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากตัวของวิชาและอาจารย์ทำให้มีกระบวนการคิดที่หลากหลายเพื่อจะนำมากำหนดประเด็นและหาเหตุผลที่ดีที่จะนำมาสนับสนุนประเด็นต่างๆเพื่อให้เกิดทางเลือกที่ดีที่สุดมีผลเสียน้อยที่สุด ดังนั้นวิชานี้จึงเป็นอีกวิชาหนึ่งที่ช่วยให้ข้าพเจ้าได้กล้าที่จะกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยตั้งอยู่บนเหตุผลในแต่ละเรื่องและยังช่วยให้มีความคิดที่หลากหลายมากขึ้น” “ได้เรียนรู้ว่าก่อนที่เราจะตัดสินใจทำอะไรไปเราต้องคิดวิเคราะห์หรือศึกษาค้นคว้าเนื้อหาหรือข้อมูลที่จะมาเป็นตัว

ช่วยในการตัดสินใจเพื่อให้ได้ผลสรุปที่มีน้ำหนัก อธิบายได้ว่าข้อมูลที่ตัดสินใจมาจากเหตุผลใดบ้าง” “เกิด การคิดวิเคราะห์มากขึ้นเนื่องจากการคิดวิเคราะห์นั้นต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจสิ่งต่างๆก่อน กระทำการสิ่งใดต้องคิดวิเคราะห์ผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้น สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี และ ยังฝึกฝนให้รับผิดชอบตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีการคิดวิเคราะห์ที่เป็นลำดับขั้นตอนที่ดีมากขึ้น”

2.2.4.3 คิดละเอียดรอบคอบ ได้แก่ การคิดถึงผลกระทบที่จะตามมา คิดอย่างละเอียด ครอบคลุม จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “เวลาที่เรารอคอยหรือว่าจะทำอะไรต้องคิดให้ละเอียด นึกถึง ผลกระทบที่ตามมา ว่าผลที่ตามมานี้จะเกิดผลดีหรือผลเสียมากน้อยเพียงใด ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง คิดที่รอบคอบ รู้ผลที่ตามและสาเหตุที่เกิดขึ้น” “มีการวางแผนในการทำงานมากขึ้น คิดรอบคอบมากขึ้น มีสติในการตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางการปฏิบัติที่เกิดผลเสียหรือผลกระทบน้อยที่สุด” “ก่อนที่เราจะ ตัดสินใจทำอะไรสักอย่างกับผู้อื่น เราควรคิดให้ครอบคลุมมากที่สุดเป็นประโยชน์กับผู้ช่วยมากที่สุด ให้ เป็นไปตามกฎหมายที่บังคับไม่ละเมิด หรือไม่เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย โดยยึดหลัก กระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม จรรยาบรรณทางวิชาชีพ สิทธิผู้ป่วย หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามา เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ทำให้เรามีกระบวนการคิดที่ดีขึ้น และไม่เกิดปัญหาที่ส่งผลร้ายแรงต่อตนเองและ ผู้อื่นหรือผู้ที่อยู่ในความดูแลของเรา”

2.2.4.4 คิดโดยใช้ข้อมูล ได้แก่ การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลประกอบ จากการสะท้อน คิดของผู้เรียนว่า “ช่วยในการลำดับความคิดหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น ไตร่ตรองหาเหตุผลประกอบ ว่าเราตัดสินใจอย่างไร โดยมีข้อมูลมาประกอบในการตัดสินใจ มีเหตุผลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ รู้ลำดับ ของการศึกษาหาข้อมูลต่างๆทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด ทำให้เรารู้ว่าถ้าทำแบบ นี้จะเกิดผลอะไรตามมบ้าง ไม่ว่าผลดีหรือผลเสีย เชื่อมโยงข้อมูลเข้าหากันเป็นอย่างดี ทำให้รู้ว่าจะตัดสินใจ หรือทำการใดๆควรมีหลักทางจริยธรรม ไม่ผิดหลักจริยธรรมหรือกฎหมายจะช่วยส่งเสริมในการคิดเป็น อย่างดี”

2.2.4.5 คิดโดยใช้เหตุผล ได้แก่ การตัดสินใจโดยเลือกสิ่งที่ดีที่สุด ไม่ใช้อารมณ์ของ ตนเอง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ซึ่งใน เหตุผลแต่ละอย่างล้วนมีความสอดคล้องกัน คิดเป็นลำดับขั้นตอนว่าควรทำอะไรก่อนหลัง คือพิจารณา ไตร่ตรองให้ดี โดยใช้หลักการที่ว่าถ้าทำอย่างนี้ลงไปแล้วผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร มีผลกระทบถึงบุคคล อื่นหรือไม่ เราควรทำในส่วนของเราให้ดี ถ้าเราทำในส่วนของเราดีแล้วทุกอย่างก็จะดีไปด้วย” “รู้จักใช้ เหตุผลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการคิดหรือตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดผลที่ดีตามมา รู้จักนำเอาแนวคิดและ หลักจริยศาสตร์มาเป็นตัวช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ดี ยึดหลักทางจริยศาสตร์ เป็นแนวทางในการรู้จักใช้เหตุผลมากขึ้น” “กระบวนการเรียนในวิชาช่วยให้พัฒนาในด้านการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเองโดยพยายามเอาใจใส่ในงานที่ทำ ในกรณีศึกษาต่างๆทำให้เราต้องเลือกในการตัดสินใจ ว่าควรทำหรือไม่ควรทำอย่างไร ทำอะไรให้ประโยชน์หรือให้โทษซึ่งเราจะเป็นคนเดียวที่ตัดสินใจเองไม่ได้”

เพราะฉะนั้นเราต้องฟังเสียงข้างมากหรือประโยชน์สูงสุดในการตัดสินใจ เกิดการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบคือ เราต้องหาเหตุผลไตร่ตรองการตัดสินใจของเราให้ดีโดยไม่ทำตามอารมณ์ของตนเอง

2.2.4.6 คิดไตร่ตรอง ได้แก่ การพิจารณาไตร่ตรองลึกซึ้ง การวางแผนถี่ถ้วน และการประเมินผลลัพธ์ที่ตามมา จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “ทำให้เราได้รู้จักคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งและรอบคอบมากยิ่งขึ้น เพราะว่าในการดำรงชีวิตของเราบางครั้งปัญหาที่ไม่ได้มีเพียงแค่อำนาจเดียวที่จะสามารถรู้และคิดได้เลย แต่ปัญหาบางเรื่องซับซ้อนและยุ่งยากเป็นเรื่องสำคัญที่เราต้องแก้และตัดสินใจให้ถูกต้องที่สุด การเรียนนี้ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการคิดให้ลึกซึ้ง ทำให้เราสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการคิดให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น และเป็นการฝึกฝนตนเองเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบวิชาชีพเพื่อการคิดและการตัดสินใจต่อไปให้ดียิ่งขึ้น” “ทำให้เราไม่มองด้านใดด้านหนึ่งหรือเน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รู้จักมองและคิดไตร่ตรองอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ควรจะเป็น ไม่มีข้อถูกหรือผิด แต่มีข้อที่สมควรและไม่สมควรอยู่ในหลักและกระบวนการของตัวเอง ฝึกให้เราคิดอย่างหลากหลายไม่ด่วนตัดสินใจ เมื่อเรียนวิชานี้แล้วทำให้รอบคอบและนำมาใช้กับชีวิตกับการเตรียมพร้อมที่จะเป็นพยาบาลที่ดีในอนาคต”

2.2.4.7 คิดกว้าง ได้แก่ การพัฒนาความคิด การให้ความหมาย และจับประเด็นสำคัญ จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “ข้าพเจ้าพัฒนาความคิดได้อย่างมากเพราะอาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่ต้องให้บริการแก่เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เราต้องรู้จักการเข้าใจผู้อื่น ช่วยเหลือแบ่งปัน เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีบนพื้นฐานแห่งจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ” “ได้พัฒนาความคิดไปไกลกว่าเดิมว่าความคิดไม่ได้หยุดไว้แค่ในห้องเรียน” “ทำให้เรามองโลกและมีแง่คิดที่กว้างขึ้นกว่าเดิม ทำให้เรามีลำดับเหตุการณ์ในการคิดเรื่องต่างๆ” “พัฒนาความคิดของเราให้กว้างขึ้นนั่นคือ รู้จักคิดให้กว้าง รู้จักตีความหมาย รู้จักจับใจความประเด็นสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้พัฒนาความคิดของเราอย่างมาก”

2.3) นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ การเกิดทักษะการคิดตัดสินใจเลือก ได้แนวคิดในการนำวิธีการแก้ปัญหาและหลักประพจน์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในการประกอบวิชาชีพ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า เกิดทักษะการคิดตัดสินใจเลือก “เกิดการนำกระบวนการต่างๆมาใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทำกิจกรรมช่วงปิดเทอมนี้ตอนแรกคิดว่าจะไปเที่ยวกับเพื่อนๆ แต่พอคิดดีๆว่าหากเราไปเที่ยวกับเพื่อนเราต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น วิเคราะห์จากข้อมูลเหตุผลต่างๆแล้วจึงนำสู่กระบวนการตัดสินใจว่ากลับบ้านดีกว่า ก็สนุกเหมือนกันแล้วยังช่วยพ่อแม่ลดค่าใช้จ่ายด้วย เรื่องเที่ยวเอาไว้เที่ยวตอนไหนก็ได้ช่วงนี้ยังเสียค่าใช้จ่ายเยอะอยู่แบบนี้เป็นต้นคะ” ได้แนวคิดในการ นำวิธีการแก้ปัญหาและหลักประพจน์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในการประกอบวิชาชีพ “ในการเรียนจริยศาสตร์จะสอนถึงการประพจน์ปฏิบัติของเราว่าสิ่งใดควรจะทำ เมื่อทำแล้วจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ป่วยได้มากหรือน้อย และต้องขึ้นอยู่กับความถูกต้อง เคารพความเป็นเอกสิทธิ์ของผู้ป่วยหรือของญาติผู้ป่วยในการตัดสินใจเพื่อให้ผู้ป่วยมีสุขภาพดีขึ้น แต่ในทางปฏิบัติต้องคำนึงถึงหลักของกฎหมายด้วยว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้นมันใช่บทบาทหน้าที่ของเราหรือไม่ เพราะการรักษาผู้ป่วยนั้นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและผลที่ตามมาเสมอ การเป็นพยาบาลที่ดีต้องดูแลเอาใจใส่ทั้งผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วย(ผู้ให้บริการ)ให้

ครอบคลุมตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด” “ได้ปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ที่ว่า ไม่ว่าเราจะเป็นใครมาจากไหนหากปราศจากคุณธรรม จริยธรรมแล้วเราก็จะเป็นคนไม่เต็มคน ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ร่วมมือ เอื้ออาทร หน้าที่และประโยชน์ส่วนรวมแล้วแต่เป็นจริยธรรมของวิชาชีพพยาบาล ดิฉันจึงฝึกฝนสิ่งเหล่านี้คือพยายามที่จะปฏิบัติตามความดีทั้งในด้านความประพฤติและจิตใจ รู้จักใคร่ครวญว่าสิ่งไหนควรทำไม่ควรทำ มีมารยาทเมื่ออยู่ร่วมกับคนหมู่มากหรือทำตัวให้ถูกกาลเทศะ” นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน “ทำให้ได้แนวคิดในการปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดี เข้าใจและมีความรอบคอบมากขึ้นในการอยู่ร่วมกัน” “ทำให้เป็นคนที่มีใจเย็นมากขึ้น และวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาลก็สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตได้อย่างมากเพราะมีแบบแผนขั้นตอนที่ดีในการนำมาใช้

จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการเข้ากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบทักษะการเรียนรู้จากอภิปรายกลุ่ม(Group Discussion) โดยผู้เรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในเชิงบวกเกิดการพึ่งพาทรัพยากรหรือข้อมูล เกิดการพึ่งพาเชิงบทบาทของสมาชิก มีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม มีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของกลุ่ม มีทักษะทางสังคมในการทำงานกลุ่ม และเกิดเรียนรู้กระบวนการทำงานของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่า “ทำให้เราคิดเป็นระบบคือว่าก่อนอื่นเราต้องวางระบบแบบแผนในการเรียน เราต้องตั้งใจเรียนและแยกแยะเวลา เรียนทฤษฎีต้องตั้งใจ ถ้าเป็นงานกลุ่มต้องวางแผนในการทำงานและต้องพูดคุยปรึกษาหารือกัน ต้องทำเป็นระบบแบบแผนก่อน นำเสนองานและส่งอาจารย์ ต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามที่กำหนดถึงจะเรียกว่าคิดอย่างเป็นระบบ” “กระบวนการเรียนนี้ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดของแต่ละคนในกลุ่มทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย” “ค้นพบกระบวนการมากมายจากการเข้ากลุ่มทำงาน งานเป็นระบบมากขึ้น มีการวางแผนในการทำงานแต่ละครั้งว่าเราจะทำอะไร ใครทำหน้าที่อะไรจะมาพบกันตอนไหน ได้พูดคุยกันถึงการยอมรับและการรักษาสิทธิของตนเองโดยการทำตามเวลานัด” “ในการเข้ากลุ่มทำงานวิเคราะห์กรณีศึกษาได้ปรึกษาหารือในกลุ่ม ต่างแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ทำให้ได้รู้ความคิดของคนอื่น คิดมากขึ้น คิดในหลายๆด้านทำให้มีความคิดที่กว้างขึ้น ในการนำเสนอของแต่ละกลุ่มได้เห็นสถานการณ์หลายสถานการณ์ ได้คิดตามมีการเลือกทางเลือกของตนเองไว้แต่พอเพื่อนนำเสนอไม่ตรงกับที่เราคิด เราก็ได้รู้เหตุผลของการตัดสินใจนั้น” “ในการทำงานกลุ่มโดยมีการแบ่งงานกันทำถ้างานของเราไม่ดีหรือไม่เสร็จ สมาชิกในกลุ่มก็อาจเดือนร้อนอาจทำให้เพื่อนในกลุ่มไม่ได้ส่งงานหรือหักคะแนนไปด้วย” “มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและมองเห็นความสำคัญของแต่ละบุคคลว่าบุคคลมีความคิดเห็นต่างกันเมื่อทำงานกลุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันแต่ละคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และรู้จักพัฒนาตนเองจากที่ด้อยกว่าคนอื่นให้มีความเท่าเทียมกัน เช่น ในการแสดงความคิดเห็นซึ่งแต่ก่อนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะกลัวเพื่อนไม่ยอมรับ แต่พอได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆแล้วก็ได้ฝึกทักษะต่างๆมากมายทำให้กล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น” “แต่ก่อนนั้นเวลาที่มีใครให้ทำอะไรที่เป็นงานกลุ่มแล้วอาจารย์เสนอมาให้เลือกแล้วให้ไปถามสมาชิกกลุ่มว่าจะเลือกทางไหนก็ตัดสินใจคนเดียวตอบอาจารย์ไปเลยโดยไม่ถามความคิดเห็นของเพื่อนเลย แต่พอมาเรียนจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลแล้วก็จะถามเพื่อนทุกครั้ง

ทำการลงคะแนนกันให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นด้วย คือเห็นคุณค่าของคนอื่นมากขึ้นจากเดิมมากๆ และก็ทำให้การทำงานง่ายขึ้น ไม่มีการขัดแย้งในกลุ่มเพราะเรารับฟังความคิดเห็นของทุกคนและให้ความสำคัญ” “สามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนมีการประเมินถ้าไม่ดีก็สามารถแก้ไขไปได้ในแต่ละทางทำให้ง่ายต่อการทำงานและก็เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด” “นักศึกษาแต่ละกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นต่อกรณีศึกษาต่างๆที่ได้รับ มีการสนทนาแบบสุนทรียสนทนาคือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นหรือสมาชิกในกลุ่มเอง” “การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การได้แสดงความคิดเห็นในการเข้ากลุ่มเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดที่จะปฏิบัติกับผู้รับบริการ ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม และได้เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนที่มานำเสนอ ช่วยให้เห็นได้แนวคิดที่หลากหลาย มุมมองที่แตกต่างของแต่ละคนทั้งนี้ทั้งนั้นทุกคนก็เลือกที่จะปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด” “ฝึกฝนให้รับผิดชอบตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีการคิดวิเคราะห์ที่เป็นลำดับขั้นตอนที่ดีมากขึ้น”

“จากการฝึกแก้ปัญหาเกี่ยวกับกรณีศึกษาที่ได้รับมอบหมาย กว่าข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ได้ข้อสรุปเราต้องใช้เวลานานพอสมควร เพราะทุกคนต่างมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือกล่าวคือ ทำให้ข้าพเจ้าได้รู้ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล สิทธิทั้งของผู้ป่วยและของพยาบาลเองเป็นอย่างไร ทำให้ข้าพเจ้ามีผลสรุปของกรณีศึกษาที่มีประสิทธิภาพขึ้น”

อภิปรายผล

การบูรณาการกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่ม(Group discussion) เพื่อเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นระบบนี้ พบประเด็นนำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. การเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน 1.1) การคิดอย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่คาดหวังให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นขั้นตอน พบว่า ผู้เรียนเกือบทั้งหมดบันทึกการเรียนรู้ว่า “เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในภาคการศึกษาที่ 1 ผู้เรียนได้เรียนวิชาการคิดอย่างเป็นระบบ จึงมีฐานความรู้เดิมที่ส่งผลมาสู่การเรียนรู้ในภาคการศึกษาที่ 2 ซึ่งผู้เรียนสะท้อนออกมาในลักษณะการคิดที่มีขั้นตอน เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงสัมพันธ์มีผลกระทบซึ่งกันและกัน 1.2) การคิดเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสาระทางด้านกฎหมายเข้ากับสาระทางด้านจริยธรรมในบริบทของสถานการณ์จริงจากการสะท้อนคิดว่า “การกระทำใดๆก็ตามเราจะมีกฎหมายหรือจริยธรรมอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ ทั้งสองอย่างต้องเดินไปพร้อมกัน เพื่อส่งเสริมกันให้การกระทำนั้นเหมาะสมที่สุด” เป็นความคิดในเชิงบูรณาการสาระที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอันน่าจะแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเบื้องต้นของการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงที่จะนำสู่การคิดอย่างเป็นระบบ คิดแบบองค์รวมที่กล่าวถึงอย่างมากมายในวิชาชีพพยาบาล 1.3) การสรุปความคิด ผู้เรียนสามารถสรุปความคิดรวบยอดจากข้อมูลจำนวนมากจากการสะท้อนคิด “สามารถสรุปความคิดที่เป็นข้อมูลจำนวนมากให้อยู่ในรูปแบบของขั้นตอนที่มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันด้วยเหตุผลซึ่งทำให้เราเกิด concept ที่มีรายละเอียดเยอะแต่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นภาพทั้งหมดได้ เหมาะสำหรับการใช้ในการเรียนระดับอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี ได้บูรณาการความคิดอย่างเป็นระบบด้วยเหตุผลมากขึ้น เพราะหลักการในวิชาจริยศาสตร์จะเน้นเรื่องการคิดให้เป็นขั้นตอน โดยคำนึงถึงข้อจำกัด

ต่างๆ แต่ทั้งหมดนี้ก็ทำให้เราเกิดความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง” ความคิดรวบยอดแสดงถึงคุณภาพของ การคิดเป็นหนทางนำสู่การตกผลึกความคิดของผู้เรียน 1.4) การเปลี่ยนแปลงความคิดที่ผู้เรียนตระหนักรู้ ด้วยตนเอง เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้อันเป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ซึ่งเป็นการ เรียนรู้ที่มีค่าอย่างยิ่ง จากการสะท้อนคิดว่า “มีคนถามว่าทำไมไม่ทำอย่างนี้บางครั้งก็ตอบไม่ได้ว่าทำไมก็ ตอบไปว่าไม่รู้ทำไปเฉยๆ แต่เมื่อเรียนแล้วทำให้คิดได้ว่าทุกครั้งที่ทำอะไรต้องทำอะไรอย่างรอบคอบและมี เหตุผล” “มองถึงความสำคัญของวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายมากขึ้น และเป็นวิชาที่สำคัญมากสำหรับ วิชาชีพการพยาบาล ซึ่งแต่ก่อนตัวนักศึกษาเห็นเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องทำไม่ได้ให้ ความสำคัญอะไรมากนัก”

2. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดซึ่ง สอดรับกับแนวการจัดการศึกษาของวิทยาลัยฯ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงควร กระทำอย่างต่อเนื่อง

3. การเกิดทักษะการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่มของผู้เรียน ในการศึกษาครั้งนี้อาจจะแตกต่างกันบ้าง ในตัวผู้เรียนแต่ละคน สภาพแวดล้อมในบริบทของวิทยาลัยฯอาจส่งผลเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการ เรียนรู้แบบกลุ่มย่อยมากขึ้น เช่น การมีระบบครอบครัว การอยู่ร่วมกันในหอพัก การมีถิ่นกำเนิดหรือ วัฒนธรรมเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหาร

การปลูกฝังให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นการคิดขั้นสูง การสร้างให้เกิดในตัวผู้เรียนต้องอาศัย ทักษะและได้รับการฝึกฝนจนเป็นคุณลักษณะการคิดที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล การเรียนแบบอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) เป็นวิธีการเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยให้ครูผู้สอนได้ใกล้ชิดผู้เรียน ช่วยผู้เรียนพัฒนาความคิด ซึ่งเป็นภาระหนักมิใช่น้อยสำหรับครูผู้สอนที่ต้องให้ความสำคัญ ทุ่มเทเวลา เอาใจใส่ และกระทำอย่าง ต่อเนื่อง การให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องเวลา งบประมาณ และขวัญกำลังใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน

2.1 การเริ่มต้นสอนผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเกิดภาพโน้ตทัศน์ของหัวเรื่อง รู้ทิศทางการจัดการเรียนการ สอน ทำความตกลงเรื่องข้อปฏิบัติในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สร้างความคาดหวังจากผู้เรียน ให้ผู้เรียนรู้ ว่าผู้สอนเชื่อว่าผู้เรียนสามารถทำได้ ผลิตผลงานที่ดีได้

2.2 โจทย์การเรียนรู้ต้องชัดเจน กระตุ้นความสนใจ และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

2.3 ครูผู้สอนต้องชัดเจนในบทบาทการเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยลด ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยดี กระตุ้นให้เกิด ความรับผิดชอบร่วมกันไม่ปล่อยให้ผู้เรียนที่เก่งรับงานไปทำเสียเองซึ่งจะเป็นการปิดกั้นความคิดที่มี ประโยชน์ ไม่เกิดการวิเคราะห์ระดับสูงซึ่งจะพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ด้วยการร่วมมือของกลุ่ม

2.4 บรรยากาศในการเข้ากลุ่มย่อยต้องผ่อนคลาย ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าถูกควบคุมอย่างใกล้ชิด ให้กำลังใจและช่วยเหลือให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี

2.5 ผู้สอนควรมีทักษะการตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิด มีทักษะการสะท้อนคิดและให้การสะท้อนคิดกับผู้เรียนได้ตรงประเด็น ฟังอย่างตั้งใจและอดทนรอคอยคำตอบจากผู้เรียน ไม่ด่วนสรุปหรือให้คำตอบกับผู้เรียน

2.6 ผู้สอนต้องประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

จินตนา ยูนิพันธุ์ และ อรพรรณ ลือบุญวัชชัย. (2540). **กรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณ**

ธรรมจรรยาแห่งวิชาชีพการพยาบาล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ซัชชัย คุ่มทวีพร. (2540). **จริยศาสตร์ ทฤษฎี และการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม.** กรุงเทพฯ: Mild Publishing.

พาริดา อิบราฮิม. (2541). **นิเทศวิชาชีพ และจริยศาสตร์สำหรับพยาบาล.** กรุงเทพฯ:

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระธรรมปิฎก. (2538). **การพัฒนาจริยธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นิติธรรม จำกัด.

มกราพันธุ์ จุฑารสภ.(2551). **การคิดอย่างเป็นระบบ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน (Systems**

Thinking: Teaching Application). พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

สภาการพยาบาล. (2541). **กฎหมายกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์.**

กรุงเทพฯ: เดอะเบสท์กราฟิค แอนปรินท์.

สิวลี ศรีไธ. (2542). **จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรณูญา เชาวลิค.(2548). **วิชาชีพการพยาบาลกับความเสี่ยงทางกฎหมายและจริยธรรม.** เอกสาร

ประกอบการบรรยาย เรื่อง การจัดการความเสี่ยงทางจริยธรรม วันที่ 15-17 สิงหาคม 2548.

สงขลา : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Ellis, J.R. and Harthlye, C.L. (1998). **Nursing in Today's World.** 6th ed. Philadelphia: Lippincott.